

Vergaderjaar 2019–2020

34 902

Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2018 (Incidentele suppletoire begroting inzake Klimaat enveloppe regeerakkoord)

N **VERSLAG VAN EEN NADER SCHRIFTELIJK OVERLEG**
Vastgesteld 23 maart 2020

De leden van de vaste commissies voor Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit¹ en voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis van de Koning² hebben kennisgenomen van de brief³ van de Minister van Economische Zaken en Klimaat van 15 november 2019, in reactie op vragen van de commissies van 20 september 2019 inzake de verslagen van de vergaderingen van de klimaattafels en het Klimaatberaad die al dan niet openbaar zijn gemaakt.

Naar aanleiding hiervan hebben de leden van de PVV-fractie op 17 januari 2020 nog een aantal vragen gesteld aan de Minister.

De Minister heeft bij brieven van 11 februari en 20 maart 2020 gereageerd.

De commissies brengen bijgaand verslag uit van het gevoerde nader schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
De Boer

¹ Samenstelling **Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit**: Koffeman (PvdD), Faber-van de Klashorst (PVV), Van Strien (PVV), Gerkens (SP), Atsma (CDA), N.J.J. van Kesteren (CDA), (voorzitter), Pijlman (D66), Schalk (SGP), Klip-Martin (VVD), Van Rooijen (50PLUS), Van Ballekom (VVD), De Blécourt-Wouterse (VVD), Crone (PvdA), Dessing (FVD), Gerbrandy (OSF), Van Gurp (GL), Huizinga-Heringa (CU), Kluit (GL), Van der Linden (FVD), (ondervoorzitter), Meijer (VVD), Otten (Fractie-Otten), Van Pareren (FVD), Prins-Modderaar (CDA), Recourt (PvdA), Vendrik (GL) en Van der Voort (D66).

² Samenstelling **Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis van de Koning**: Kox (SP), Koffeman (PvdD), Ganzevoort (GL), De Boer (GL), Van Hattem (PVV), Pijlman (D66), Rombouts (CDA), Schalk (SGP), Koole (PvdA), Klip-Martin (VVD), Baay-Timmerman (50PLUS), Wever (VVD), Bezaan (VVD), Van der Burg (VVD), Crone (PvdA), Dessing (FVD), Dittrich (D66), (voorzitter), Doornhof (CDA), Frentrop (FVD), Gerbrandy (OSF), Van der Linden (FvD), Meijer (VVD), Nanninga (FVD), Nicolai (PvdD), (ondervoorzitter), Rietkerk (CDA), Rosenmüller (GL), Verkerk (CU) en De Vries (Fractie-Otten).

³ Zie verslag schriftelijk overleg: *Kamerstukken I*, 2019–2020, 34 902, M.

BRIEF VAN DE VOORZITTERS VAN DE VASTE COMMISSIES VOOR ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT/LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT EN VOOR BINNENLANDSE ZAKEN EN DE HOGE COLLEGES VAN STAAT/ALGEMENE ZAKEN EN HUIS VAN DE KONING

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat

Den Haag, 17 januari 2020

De leden van de vaste commissies voor Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (EZK/LNV) en voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis van de Koning (BiZa/AZ) hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief⁴ van 15 november 2019, in reactie op vragen van de commissies van 20 september 2019 inzake de verslagen van de vergaderingen van de klimaattafels en het Klimaatberaad die al dan niet openbaar zijn gemaakt. De leden van de fractie van **PVV** hebben naar aanleiding hiervan nog een aantal vragen en opmerkingen.

In de beantwoording geeft u aan: *«Op basis van de zienswijzen van partijen is door het kabinet een zelfstandige afweging gemaakt over het al dan niet weglaten van bepaalde gegevens, waarbij zoals hiervoor aangegeven, zo veel mogelijk openbaarheid het uitgangspunt is geweest.»*⁵ De leden van de PVV-fractie vragen u of u kunt aangeven welke partijen een zienswijze hebben ingediend en wat de inhoud van deze zienswijzen betreft. Kunt u tevens aangeven in hoeverre deze zienswijzen zijn ingewilligd?

Voorts geeft u aan: *«Zo wordt gevraagd om openbaarmaking van de conclusies van onderliggende werkgroepen en subtafels. Deze conclusies zijn echter besproken aan de klimaattafels en komen terug in de verslagen van deze tafels en zijn daarmee te vinden in de reeds openbaar gemaakte documenten.»*⁶ Ten aanzien van de subtafels was in de vragen echter niet slechts gevraagd naar de conclusies van deze subtafels, maar specifiek naar de actiepuntenlijsten. Deze actiepuntenlijsten zouden volgens het verslag van de sectortafel Elektriciteit immers in principe openbaar moeten zijn: het verslag van de sectortafel Elektriciteit van 15 maart 2019 (kenmerk KA-E 221) stelt op blz. 225: *«Geldt de openbaarmaking ook de subtafels? (...) De subtafels hebben een actiepuntenlijst waarvoor in principe eveneens openbaarheid geldt. Er is z.i. niets te verbergen, maar het gaat over de uitspraken van de deelnemers en de weergave.»* Bent u bereid om deze actiepuntenlijsten van de subtafels alsnog openbaar te maken? Zo nee, waarom niet?

Verder stelt u: *«Ik kan niet voldoen aan het verzoek om alsnog de organisaties waar relevant te benoemen, omdat ik dan de SER zou moeten verzoeken de verslagen, zoals deze tijdens het proces zijn gemaakt, te herschrijven.»*⁷ Kunt u aangeven waarom u niet aan dit verzoek kunt voldoen en waarom er sprake zou zijn van het «herschrijven» van verslagen? Dit kan naar de mening van de leden van de PVV-fractie immers ook worden opgelost door bijvoorbeeld bij de doorhalingen de betreffende organisatie kort te vermelden en/of te verwijzen middels een aanvullende coderingstabel, zonder daarvoor de verslagen als zodanig te

⁴ Zie verslag schriftelijk overleg: *Kamerstukken I*, 2019–2020, 34 902, M.

⁵ Idem, blz. 6.

⁶ Ibidem.

⁷ Idem, blz. 7.

herschrijven. Het gaat deze leden om een toelichting op de weggelakte delen, niet om de verslagen als zodanig.

Kunt u onderbouwen waarom het teveel moeite zou zijn dit aan de SER te verzoeken en hoe deze inspanning opweegt tegenover het belang van democratische controle en de informatieplicht jegens artikel 68 Grondwet?

Voor de klimaattafels zouden volgens een Wob-verzoek bij EZK «redelijk autonoom» bedrijven en organisaties zijn uitgenodigd door de tafelvoorzitters en zou er voor bijna een kwart miljoen euro aan declaraties zijn ingediend. De Telegraaf schreef hierover:

«De tafelvoorzitters zijn redelijk autonoom bij het uitnodigen van bedrijven en organisaties», schrijft Ed Nijpels in een eveneens vrijgegeven e-mailwisseling met een organisatie die tevergeefs vroeg om aan te schuiven. Nijpels antwoordt dat uitsluitend partijen aan tafels komen «die tonnen CO₂ kunnen leveren.» Met andere woorden: bedrijven of organisaties die zelf kunnen besluiten tot een flinke CO₂-besparing. Opmerkelijk genoeg ging dit argument niet op toen milieuorganisatie zoals Greenpeace en Milieudefensie aanschoven bij de onderhandelingstafels.»⁸

Kunt u aangeven of de berichtgeving over de declaraties klopt? Acht u een beperkte extra inspanning voor verduidelijking van verslagen ten behoeve van de parlementaire controle disproportioneel ten opzichte van de door de klimaattafels zelf gemaakte kosten, zo vragen de leden van de PVV-fractie.

Kunt u de uitspraak van de heer Nijpels bevestigen dat de tafelvoorzitters «redelijk autonoom» waren bij het uitnodigen van bedrijven en organisaties? Kunt u aangeven hoe dit «redelijk autonome» uitnodigingsbeleid van bedrijven en organisaties zich verhoudt tot de beperkte parlementaire controlemogelijkheden via de verslagen, nu de namen van organisaties in veel verslagen zijn weggelakt? Bent u, gelet op het belang van democratische controle, alsnog bereid om de namen van organisaties nader te verduidelijken in de verslagen? Zo nee, waarom niet?

De leden van de PVV-fractie constateren dat uit de verslagen van de Industrietafel niet is af te leiden welke organisaties en bedrijven hieraan hebben deelgenomen. Kunt u alsnog aangeven welke bedrijven en organisaties dit betrof? Zo nee, waarom niet?

Kunt u aangeven waarom (de vertegenwoordigers van) publieke bestuurlijke overheidsorganisaties, zoals IPO, VNG, UvW en Rijk ook zwart zijn weggelakt? Kunt u aangeven hoe dit weglakken zich verhoudt tot de democratische controle van deze bestuurlijke overheidsorganisaties en bent u bereid om in ieder geval deze delen alsnog openbaar te maken?

In de verslagen is sprake van verschillende werkgroepen, zoals de «werkgroep leidraad + ECW», de «werkgroep markordening warmtewetten» en de «werkgroep toekomstige infrastructuur». De voorzitterschappen van deze werkgroepen zijn in de verslagen weggelakt. Kunt u een volledig overzicht geven van alle onder de klimaattafels georganiseerde werkgroepen? Kunt u per werkgroep aangeven welke organisatie heeft opgetreden als voorzitter van de werkgroep?

In de verslagen van de Sectortafel gebouwde omgeving van 29 mei 2018 (blz. 35), 16 oktober 2018 (blz. 53) en 6 november 2018 (blz. 64) is steeds

⁸ Daniël van Dam en Edwin Timmer, «Klimaattafels declareerden voor bijna kwart miljoen» *De Telegraaf* 29 juli 2019: <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1427674093/klimaattafels-declareerden-voor-bijna-kwart-miljoen>.

een passage zwartgelakt onder het kopje «Startmotor». Kunt u aangeven welke beleidsaspecten dit betreft, de aard van deze schrapping nader toelichten en kunt u onderbouwen om welke specifieke redenen dit onleesbaar is gemaakt? Bent u bereid om dit alsnog openbaar te maken? Zo nee, waarom niet?

Indien u onverhoopt niet bereid bent om alsnog alle organisaties in alle verslagen te benoemen, vragen de leden van de PVV-fractie of dit dan in ieder geval kan worden aangegeven bij de volgende specifieke verslagen:

- Sectortafel gebouwde omgeving, 18 december 2018;
- Sectortafel elektriciteit, 22 maart 2019.

Zo nee, waarom wilt u dit ook niet voor een beperkt aantal specifieke verslagen aangeven?

Kunt u bij de volgende specifieke passages uit de verslagen aangeven door welke organisatie deze uitspraken zijn gedaan:

- Verslag sectortafel elektriciteit 10 december 2018, blz. 170:
«[geschrapt] stelt voor de tekst bij «burgerdialoog» anders te verwoorden. Er kan niet worden verwacht dat burgers bijdragen aan de uitvoering. Men mag al blij zijn als niemand zich verzet, maar «betrokken worden» gaat een heel stuk verder.»;
«[geschrapt] verzoekt niet te spreken van afschaffen van cv-ketels, dat zet kwaad bloed bij burgers.»;
- Verslagen sectortafel elektriciteit 14 december 2018, blz. 178–179 en 19 december 2018, blz. 196–197: alle organisaties die op deze pagina's opmerkingen maken over biomassa;
- Verslag sectortafel elektriciteit 18 januari 2019, blz. 207: «[geschrapt] ... Wind en zon moeten op de goede plaatsen in een volgorde. Degenen die «last» krijgen, zoeken de media, en het wordt een grotere uitdaging dat te kanaliseren.»;
- Verslag sectortafel gebouwde omgeving 16 oktober 2018, welke organisaties voeren het woord onder het kopje «energiebelasting» (blz. 46) en welke organisaties onder het kopje «utiliteitsbouw» (blz. 53);
- Verslag sectortafel gebouwde omgeving 6 november 2018 (blz. 54), van welke organisatie is de opmerking: «[geschrapt] weet uit ervaring dat spreken over «acceptatie» i.p.v. «draagvlak» soms bijdraagt zaken voor elkaar te krijgen.»;

Zo nee, waarom kunt u dit ook niet aangeven voor deze specifieke passages?

In de brief van 20 september 2019 is de vraag gesteld: *«In het verslag van de sectortafel Gebouwde Omgeving van 7 mei 2019 wordt op p. 3 over de EK-motie gesteld: «De bedoeling is alleen dingen weg te lakken indien daar wettelijke gronden toe zijn.» Kunt u aangeven op welke wettelijke gronden passages zijn weggelakt en hoe deze zich verhouden tot de uitvoering van de motie gelet op artikel 68 Grondwet?»*⁹ In uw beantwoording bent u niet specifiek ingegaan op de wettelijke gronden, daarom verzoeken de leden van de PVV-fractie u alsnog om beantwoording hierover.

Daarnaast vroegen deze leden: *«Het verslag van het Klimaatberaad van 24 mei 2018 (kenmerk KA-KB/05) is vrijwel geheel weggelakt. Kunt u aangeven waarom de inhoud van dit verslag bijna volledig is weggelakt en op welke formele gronden? Kunt u aangeven hoe deze afscherming zich verhoudt tot de uitvoering van de motie en artikel 68 Grondwet? Bent u bereid om de inhoud van dit verslag alsnog openbaar te maken? Zo nee, waarom niet, zo vragen de leden van de PVV-fractie.»*¹⁰

⁹ Kamerstukken I, 2019–2020, 34 902, M, blz. 2.

¹⁰ Ibidem.

U bent in de beantwoording niet specifiek ingegaan op het vrijwel volledig weglakken van de betreffende passage. Kunt u alsnog aangeven en nader toelichten wat de inhoudelijke strekking is van de weggelakte passage, welk beleidsonderwerp dit betreft en waarom dit vrijwel volledig is weggelakt? Bent u alsnog bereid de inhoud van dit deel van het verslag openbaar te maken? Zo nee, waarom niet?

Een deelnemer aan de klimaattafels, mevrouw Laetitia Ouillet, stelde in dagblad Trouw van 19 oktober 2019 dat wetenschappers niet werden uitgenodigd voor de klimaattafels. Over de verslaglegging stelt zij: *«Ze mailde het ministerie dat ze de energietafel verliet. Er kwam geen antwoord. «De keren erna stond ik in de notulen die ik nog wel kreeg als «afwezig» of als «ziek» genoteerd. Er is nooit gemeld waarom ik niet meer kwam.»*¹¹ Kunt u aangeven of u bekend bent met dit artikel en deze opmerkingen over de verslaglegging? Kunt u de geschetste situatie bevestigen? Kunt u ook aangeven hoe u deze wijze van verslaglegging duidt? Acht u, gelet hierop, de verslaglegging van de klimaattafels volledig en accuraat? Kunt u aangeven waarom er geen wetenschappers zijn uitgenodigd bij de klimaattafels? In hoeverre zijn de bij de klimaattafels gemaakte afspraken wetenschappelijk onderbouwd, zo vragen de leden van de PVV-fractie.

De leden van de vaste commissies voor Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (EZK/LNV) en voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis van de Koning (BiZa/AZ) zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk 14 februari 2020.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zake en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
N.J.J. van Kesteren

De voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis van de Koning,
Dittrich

¹¹ Rosanne Kropman, «Hoe de wetenschap werd overgeslagen bij het klimaatberaad», *Trouw* 19 oktober 2019. linebreak
<https://www.trouw.nl/duurzaamheid-natuur/hoe-de-wetenschap-werd-overgeslagen-bij-het-klimaatberaad~b7e00b3d/>

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 februari 2020

Op 17 januari jl. hebben de leden van de PVV-fractie nadere vragen gesteld over de verslagen van de vergaderingen van de klimaattafels en het Klimaatberaad, die al dan niet openbaar zijn gemaakt.

Vanwege de benodigde interdepartementale afstemming lukt het mij helaas niet om de vragen binnen de daarvoor gestelde termijn te beantwoorden.

Uw Kamer zal de beantwoording van de vragen zo spoedig mogelijk ontvangen.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
E.D. Wiebes

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 maart 2020

In reactie op mijn brief van 15 november 2019 (Kamerstuk 34 902, M) over de openbaarmaking van de verslagen van vergaderingen van de klimaattafels en het overkoepelende Klimaatberaad naar aanleiding van de motie Van Hattem c.s. (Kamerstuk 34 902, F), hebben de leden van de fractie van de PVV op 17 januari jl. een aantal vervolgvragen gesteld (kenmerk 163913.10u). In deze brief ga ik op deze vervolgvragen in.

Vragen over de wijze van lakken en het openbaar maken van aanvullende stukken

De leden van de fractie van de PVV stellen enkele vragen over de wettelijke gronden op basis waarvan in openbaar gemaakte stukken passages zijn gelakt. Ook verzoeken zij om informatie over hoe zienswijzen van partijen zijn verwerkt bij de openbaarmaking van verslagen. Daarnaast verzoeken de leden mij opnieuw om vastgestelde verslagen aan te passen, om aanvullende duiding te verschaffen bij gelakte passages in de openbaar gemaakte verslagen, hoe de inspanningen die hiervoor nodig zijn zich verhouden tot de declaraties van de voorzitters van de Klimaattafels en hoe zich dit verhoudt tot artikel 68 Grondwet. Tot slot vragen zij om een aantal nieuwe documenten vanuit de verschillende subtafels die bestonden ten tijde van de totstandkoming van het Klimaatakkoord.

De wettelijke gronden waarop de openbaar gemaakte stukken zijn gelakt volgen uit de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), met name de uitzonderingsgrond eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer (art. 10, tweede lid onder c van de Wob) en de beperking intern beraad (art. 11, eerste lid van de Wob). Voor het openbaar maken heb ik een zelfstandige afweging gemaakt waarbij zoveel mogelijk transparantie het uitgangspunt is geweest. Daarbij heb ik de ingediende zienswijzen aan dat uitgangspunt getoetst, conform de kaders van de Wob.

Ik heb in mijn brief van 15 november 2019 toegelicht waarom ik geen reden zie om meer stukken openbaar te maken dan ik reeds heb gedaan, om reeds openbaar gemaakte stukken te herzien of om extra duiding te verschaffen bij de openbaar gemaakte stukken. Korthedshalve volsta ik daarom met een verwijzing naar deze brief. Mijn opvatting hierover is sindsdien niet gewijzigd.

Vragen die geen directe relatie hebben met de motie Van Hattem c.s.

De leden van de PVV-fractie vragen of de tafelvoorzitters autonoom beslissen over wie er aan de tafels deelnamen. Ook vragen de leden van de PVV naar de deelname van wetenschappers aan de tafels en de specifieke gang van zaken rond een van de deelnemers aan de Elektriciteitstafel.

Het klopt dat de tafelvoorzitters zelf verantwoordelijk waren voor het uitnodigen van partijen aan hun tafel, in goed overleg met de verantwoordelijke bewindspersoon en op basis van de drie criteria die het kabinet had geformuleerd: (i) partijen moeten een concrete bijdrage kunnen leveren aan de transitie binnen de sector; (ii) partijen moeten kennis over

de sector kunnen inbrengen en (iii) deelnemers aan de tafel moeten met mandaat afspraken kunnen maken.

Mede op basis van deze criteria hebben er ook wetenschappers aan de tafels deelgenomen, zowel aan de klimaattafels, als in de uitwerking van de innovatieprogramma's onder het Klimaatakkoord.

Ten aanzien van de aangehaalde situatie geldt inderdaad dat de betreffende deelnemer op enig moment na overleg met mijn ministerie en de tafelvoorzitter heeft laten weten niet meer te zullen deelnemen aan de Elektriciteitstafel. Dit is vervolgens aan de overige deelnemers aan de Elektriciteitstafel medegedeeld.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
E.D. Wiebes